

Bir Sorunun Cevabı

Soru: Kitaplarımızda fakîr, temel ihtiyaçlarına -ki bunlar yiyecek, giyecek ve meskendir- yetecek mala sahip olmayan kimsedir ve bu durumdaki kimselere zekât verilir, şeklinde geçmiştir. Ayrıca temel ihtiyaçlara yakın, “ilim talebi, evlilik yardımı ve ilaç temini” gibi diğer ihtiyaçlar vardır ve İslâmî Devlet, bu ihtiyaçları Müslümanların Beyt-ul Mâl’inden karşılıyordu. Lâkin günümüzde bu ihtiyaçları karşılayacak İslâmî Devlet yoktur. Soru şudur:

Aşağıdaki bakımlardan bunların zekâtı karşılanması mümkün müdür?

1. Bu ihtiyaçları karşılayacak İslâmî Devlet’in bulunmaması bakımından,
2. Bazı fakîhlerin, muayyen şartlarla bunun câiz olduğuna dâir sözleri bulunması bakımından,
3. Bunların, lüks ihtiyaçlar olmayıp temel ihtiyaçlara daha yakın olmaları bakımından,

Ayrıca, bu ihtiyaçların karşılanması için zekât verilir, diyen bir fakîhin görüşüne ittibâ edersek, mütebennâya (benimsemelerimize) muhâlefet etmiş olur muyuz?

Cevap: Kendisine zekâtı verilen fakiri, yanında temel ihtiyaçlarını karşılayacak kadar malı olmayan kimsedir diye târif ettiğimizde bunu, İslâm’da İktisâdî Nizâm (en-Nizâm-ul İktisâdî fî’l İslâm) kitabının Türkçe baskısının 294. sayfasının 4 ilâ 25. satırları arasında serdettiğimiz delillere binâen söyledik. Orada şöyle dedik: [İslâm, hangi ülkede ve hangi çağda olursa olsun, insanın fakirliğini tek bir açıdan değerlendirmiştir. Buna göre İslâm nazarında fakirlik, temel ihtiyaçların kâmil bir doygunluk ile doyurulmamasıdır. Nitekim Şeriat, bu temel ihtiyaçları şu üç şey ile sınırlandırmıştır: yiyecek, giyecek ve mesken. Allahu Te’alâ şöyle buyurdu: وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ لَا تُكَلَّفُ نَفْسٌ إِلَّا وُسْعَهَا لَا تُضَارَّ وَالِدَةٌ بِوَلَدِهَا وَلَا مَوْلُودٌ لَهُ بِوَلَدِهِ وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذَلِكَ “Ma’rufa (örfe) göre rızıkları ve giyimleri, mevlûdun leh’e (baba tarafına) aittir. Hiçbir nefis, gücü yettiğinden başkası ile mükellef kılınmaz. Ne bir vâlîde çocuğu sebebiyle, ne de bir mevlûdun leh (baba) çocuğu sebebiyle zarara uğratılır. Bunun benzeri (nafaka temini) vârise de düşer.” [el-Bakara 233] Ve şöyle buyurdu: أَسْكِنُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنْتُمْ مِنْ وَجْدِكُمْ “Gücünüz yettiğinde onları, kendi iskân ettiğiniz yerden (bir bölümünde) iskân ettirin.” [et-Talâk 6] İbn-u Mâce, Ebî’l Ahvas’tan Rasulullah [Aleyhi’s Salâtu ve’s Selâm]’ın şöyle dediğini rivâyet etti: «أَلَا وَحَقُّهُنَّ عَلَيْكُمْ أَنْ تُحْسِنُوا إِلَيْهِنَّ فِي كِسْوَتِهِنَّ وَطَعَامِهِنَّ» “Dikkat edin, onların (kadınların) sizin üzerinizdeki hakları, onları giydirmede ve onlara yedirmede kendilerine ihsân ile davranmanızdır.” Bunlar da delâlet eder ki doyurulmamasına fakirlik olarak itibar edilen temel ihtiyaçlar şunlardır: Yiyecek, giyecek ve mesken.}

Benzer şekilde Hilâfet Devleti’nde Mâliye (el-Emvâl fî Devlet-il Hilâfe) kitabının Türkçe baskısının 249. sayfasının 17 ilâ 22. satırları arasında da şöyle dedik: {Fukarâ (Fakirler): Kendilerine, yiyecek, giyecek ve mesken olan temel ihtiyaçlarını karşılamalarına yetecek bir mal gelmeyen kimselerdir. Buna göre temel ihtiyaçlarını karşılamak üzere ihtiyacından daha az geliri olanlara, fakîr olarak itibar edilir; ona sadaka (zekât) verilmesi vardır ve onun, ondan (zekâtın) alma hakkı vardır.}

İşte bizim nezdimizde, bu mesele hakkında râcih olan budur.

Sâilin, bu ihtiyaçları şu anda karşılayacak bir devletin bulunmadığı şeklindeki sözüne gelince; Evet, devlet yoktur, lâkin Müslümanlar vardır. Asıl olan, İslâmlarının onları, kendi mallarından bağışta bulunarak o muhtaçlara yardıma sevk etmesidir, zekât malından değil! Bilakis zekât malını, temel ihtiyaçlarının karşılanması için fakirlere vermelidirler. Söz konusu (eğitim, evlilik ve ilaç gibi) ihtiyaçlara muhtaç olanlara yardım etmek üzere de mallarının fazlalıklarından bağışta bulunmalıdırlar.

Sâilin, temel ihtiyaçlardan olmayan (eğitim, evlilik, ilaç gibi) bu ihtiyaçların karşılanması için zekâtın verilmesinin câiz olduğunu ve zekâtın, (yiyecek, giyecek ve mesken gibi) temel ihtiyaçlara mahsus olmadığını söyleyen bir müctehidin yahut bir fakîhin görüşüne ittibâ ettiğinde, bunun mutebennâya muhâlefet olup olmadığı hakkındaki sorusuna gelince; Evet, elbette mutebennâya muhâlefettir. Lâkin bunu idârî olarak cezalandırmıyoruz. Şu halde mutmain olduğu bir müctehidin yahut fakîhin görüşüne ittibâsına binâen zekâtını, mezkur (eğitim, evlilik ve ilaç gibi) temel olmayan ihtiyaçlara muhtaç olanlara verenleri idârî olarak cezalandırmayız, hesâbı da Rabbi [Subhânehu ve Te’alâ] katındadır.